

Jamtlands Tidning

HEMBYGDSFÖRENINGEN JAMTAMOT, NORRLANDS NATION, UPPSALA

nr 1 - 85 Årg 14

STORMOT - JAMTAMOT 70 ÅR

TACK OCH BOCK

Det är med stor tillförsikt som jag överlämnat redaktionsskrivmaskinen till Anders Johannisson. Hans omvittrade skrivargärning bådär gott inför hans redaktörsskap. Det bästa stöd han kan få är dock en skribentskara som fortsätter att förse tidningen med material. Så var och en som känner sig manad skall inte tveka, skicka in Era artiklar!

JAMTLANDS TIDNING

Utges av

Hembygd föreningen Jamtamot

vid

Norrlands Nation i Uppsala.

Upplaga 400 exemplar

Redaktör och ansvarig utgivare

Mats Östlund
Studentvägen 22 nb
752 34 Uppsala

Redaktören har ordet.

Resor har alltid fascinerat människan, kanske jamten i synnerhet. Redan under vikingatiden reste jamtar som handelsmän vida omkring. Måhända att deras affärsmetoder ibland var tveksamma. Denna JT har två rese-skildringar i sitt innehåll. Den ena av dessa är en mycket omfattande artikel, förmodligen JT-rekord! Det är en beskrivning av resor i marker mellan Herjedalen och Dalarna som befolkades av finska nybyggare. Anknypningen till finska nybyggare i jamska domäner finns det fler exempel på. Redan på 1200-talet omtalades i samband med en gränsdragningstvist det så kallade 'Finmork' i gränsdragningsdokumentet. Detta 'Finmork' var ett ingenmansland som bland annat hade norra Jamtland som del. Kanske någon kunnig läsare kan reda ut detta ytterligare?

Den andra resan är en utflykt till en svunnen irländs miljö upplevd i nutid. Min efterlysning av artiklar kring Överhogdalen tapeten i förra JT fick visserligen inte den skriftliga respons jag hoppats på, men väl en omfattande belysning under Valmotet. Men även efter den redovisningen anser jag inte ämnet uttömt.....

Mats Östlund

Tre nya Storjamtar, och tre nya

STORJAMTSMOTIVERINGAR

Vid Stormotet i februari utsågs tre nya Storjamtar. Enligt praxis publicerar vi här Storjamt kommitténs motiveringar.

Bengt Magnusson

De flesta av dagens unga jamtar känner förmodligen knappast vem han är, trots att han var en av de allra aktivaste jamtarna under 1950-talet.

Invald 1951 kastade han sig genast in i styrelsearbetet som Gillevård i 2 år (-51 till -53), ÖH i 2 år (-53 till -55) samt Gode i ett år (-55/-56). Han satt alltså i styrelsen fem år i sträck varav 4 år på de två kanske tyngsta posterna. Han satt med andra ord som ÖH vid 40-årsjubileet 1955.

Jamtamot har alltid kämpat en hård kamp mot myndigheter och ogina utskänkingsbestämmelser, men vad är väl våra dagars dividerande om klockslag hit och dit annat än små lätta krusningar på ytan jämfört med de problem man hade att brottas med under Magnussons tid.

Det var under - ja just det - mot-bokens tid, och han kan berätta om, hur en stor del av förberedelsearbetet inför moten gick ut på att skaffa fram erforderligt antal böcker - ett arbete som krävde både spånåsa och god framförhållning samt inte minst goda kontakter.

Det får anses som en tillgång för en förening att inom sina led hysa en medlem med dylika erfarenheter, det vill säga att så framgångsrikt ha genomkämpat en till synes hopplös myndighetskamp. Tilläggas kan, att ransoneringen upphörde just till 40-årsjubileet, varför detta kom att bli en klang- och jubelfest i dubbel bemärkelse.

Med tanke på ovan sagda, tycker vi, att det är roligt att han hittat hit till jubileet 30 år efter sitt eget jubileum, och samtidigt som vi hoppas på en fortsättning, anser vi honom härmed värdig ett Storjamtsskap.

Bengt Magnusson, Storjamt

Staffan Sandler

Invald 1964 tillhör han numera veteranerna i vår medlemskader. Han satt aldrig i styrelsen - han var endast Granskare någon gång i slutet av 60-talet - huvudsakligen beroende på att hans föreningsengagemang på den punkten koncentrerades till J-H länsförening.

Detta hindrar emellertid inte, att han hela tiden varit en färgstark personlighet på moten, som ofta hävdade sina åsikter beträffande föreningens verksamhet och skötsel. Att hans hjärta klappar varmt för Jamtamot har han bevisat på många olika sätt.

Vi som var med vid förra Stormotet minns hur han löste in Gunnar Nirsas monumentalmålning för 500 kronor. Hur det gick med avhämningen med priset är en annan femma.

Att han alltid haft en osedvanlig förmåga att vinna gehör för och lyckas genomdriva idéer, är väl dokumenterad i många sammanhang. Som exempel kan nämnas Julmotet -81 och eftersittningen på kammarén, då finansieringen av den - ännu på planeringsstadiet varande - nya sångboken dryftades och väckte bekymran. Sandler begärde ordet och tyckte det var skräp till jamtar, om de inte kunde offra lite för en ny sångbok. Efter en stunds monolog från Sandler svämmade de fåtalet kvarvarande jamtar formligen över av generositet och så, bössan som gick runt samlade in runt 500 kr!

Appropå sångboken ja, att vi slutligen fick en förnämlig sångbok är också Sändlers för-tjänst. Det är han som ombesörjt tryckningen - inklusive design med mera och det dessutom till en synnerligen billig penning. Det enda han lät meddela vid Sångboksmotet hösten -83, var att det skulle bli 'våldigt billigt', och ännu har han inte skickat oss någon räkning!

Tilläggas kan, att tack vare att sångboken blev 'så billig', uppstod de finansiella möj-ligheterna att på allvar projektera den Jubileumsskrift vi idag kan presentera.

Sammantaget kan sägas, att fortfarande efter över 20 års medlemskap ständigt komma tillbaka och aktivt ta del av Jamtamots verksamhet är ett styrkebesked som vi i Storjamskommittéen tycker bör premieras med ett Storjamskap.

Lars-Göran Larsson

Några data: Kom till Uppsala ht-77 för att läsa teknisk fysik. Invald i Jamtamot ht-78. Styrelseposter - Skrivare vt-79
Redaktör ht-80 - vt-81
ÖM ht-82 - vt-84
Gode ht-84 - vt-85

Han är nu alltså inne på sin 9:e termin i styrelsen - en i sig imponerande prestation, speciellt med tanke på att det för L-G:s del aldrig varit frågan om att 'sitta av' sin tid i styrelsen.

Redan under sin termin som Skrivare grund-lade han ett framtida Storjamskap genom att under större delen av terminen mer eller mindre på heltid ta sig an de skåp, lådor, kartonger med mera fyllda av papper och annan bråte på Jamtamots kammare och skrubbs samt annor-städes och ur detta kaos skapa det förnämliga och välorganiserade arkiv, som numera mesta-dels finns deponerat i nationens brandsäkra valv.

Han har alltså sedan dess - även under de år han inte tillhörde styrelsen - fungerat som Jamtamots arkivarie. L-G är utrustad med ett ordningssinne och en samvetsgrannhet som inte många kan efterlikna, och detta har präglat hela hans gärning inom alla de styrelseposter, kommittéer med mera där han verkat.

Som det senaste exemplet kan nämnas, att han tagit över det - huvudsakligen av Sjölander - uppdaterade och på data införda medlemsregistret (över 500 medlemmar) och personligen ringt runt till alla som det ställt i mänsklig makt att gräva fram telefonnummer till (över hälften) och grillat dessa på uppgifter som

Staffan Sandler, Storjamt

Lars-Göran Larsson, Storjamt

intressen för kallelse, intresse för JT samt inte minst att han på detta sätt gjort Jubileumsskriften till en efterfråge-succé redan före tryckning. För att inte tala om att han gjort föreningen levande för medlemmar för vilka Jamtamot sedan decennier varit historia!

Många andra insatser skulle kunna nämnas, men dessa exempel kan få räcka. Enda nackdelen med L-G:s energi skulle möjligtvis vara, att övriga styrelsen ofta känt sig överflödig. L-G har ju skött allting! Det är inte för inte som han ofta gått under epitetet:

'Broder Styrelsen'.

Fastän han fortfarande tillhör styrelsen anser Storjamskommittén att det inte är något att tveka om längre och föreslår därför Lars-Göran Larsson som Storjamt.

Storjamskommittén

Björn Björck

Lars-Olof Mattsson

P-G Norman

En djupdykning i finnbygdens historia:
RESA MED CARL AXEL GOTTLUND
Ett omfattande bidrag
av
Stefan Halvarsson

Denna dagbok utgavs av Nils Sahlström med förord av K B Wiklund, Stockholm 1931. På senare tid - 1970 - utgavs genom Los kommunbibliotek ett särtryck omfattande resan genom Los och Hamra finnbygder.

År 1823 skedde en viss sensation i både Sverige och Norge, då det i svenska prästeståndet upplästes en av den unge finske studenten i Uppsala Carl Axel Gottlund författad och av tolv bönder från de värmländska och norska finnskogarna undertecknad skrivelse. I denna begärdes, att finnskogarna mellan Klarälven och Glommen skulle avskiljas från de 13 svenska och norska församlingarna, dit de hörde, och tillåtas att bilda egna församlingar med finskspråkigt prästerskap.

Jämte Gottlund fick dessa bönder företräde hos konung Karl Johan. Nu framkom, att finnar bland annat önskade att få välja fogde och länsman bland sig själva samt att få en domare som förstod finska. Deras mening var i själva verket att göra finnskogen på båda sidor om gränsen till en isolerad enhet under särskilda finska ämbetsmän och i viss mån egna lagar. Sålunda skulle ingen herremän över underofficers grad kunna besitta jord i finnskogarna; inget bruk eller bergverk skulle få finnas-där, och för dem som redan fanns, skulle det ovillkorligen med kort frist utgå lösen enligt belut av ett finskt kyrkoråd, utan möjlighet till överklagande. Finnskogarnas invånare skulle under 10 år vara helt befriade från skatter. Dessutom skulle invånare i de 13 socknarna, som inte var finnar, delta i finnarnas kyrko- och prästgårdsbyggnader. Lämpliga ämbetsmän skulle införskrivs från Finland och till- och avsättas efter särskilda, av Gottlund uppsatta regler; de skulle få räkna dubbla tjänsteår. Pastor i finska församlingen i Stockholm skulle visitera i finnbygden och så vidare.

Denna något märkliga viljeyttring att grunda en självstyrande 'stat' i staten (eller staterna), föll emellertid inte i särdeles god jord. I princip så skedde inga förbättringar. Med tiden trängde den svenska kulturen och det svenska språket in i dessa trakter, och försvenskningen blev ett faktum. I dagens läge

finns måhända en och annan som behärskar finskan, men eljest kvarlever minnena från denna tid främst i en rad finska ortnamn inom finnmarken.

Om resultatet av denna finsk-svenska blandning skrev Petrus Nordmann i 'Finnarne i mellersta Sverige', Helsingfors 1888, sid 194 f: 'Genom blandning med svenskarne hafva finnarne både förbättrats och försämrats. De hafva förbättrats därigenom att de blifvit mindre oneninga, konservativa, loja och liknöjda, att de blifvit mer omtänksamma, raska och företagsamma, se mera icke allenaste på det nyttiga, utan äfven på det, som medför trefnad och är vackert; att de äro mindre begifna på fylleri och mindre vildsinta, då de blifva retade, mindre svåra fiender men också mindre goda vänner; att de äro mindre liderliga, mera blygsamma, hälsa på folk och sköta sina hästar bättre, att de äro mera vetgiriga, mera lättillgängliga för kunskap, hyfsning och bildning samt mera intressera sig för våra samhällsangelägenheter, att de blifvit mera laglydiga undersåtar, mindre inbundna med mera. Men de hafver också försämrats därigenom att de ej vilja lefva så torftigt och enkelt som förr, äro mindre förnöjsamma, opålitliga och mera afundsamma; att de någon gång äro mera polerade skälmar, icke så hederliga och redbara i handel och vandel, att de visserligen äro mera företagsamma, men icke så sega och uthålliga i sina företag. Genom blandningen hafva sederna och karaktären förmildrats, men ofta på bekostnad af den naiva godmodigheten och redbarheten.'

Ack ja. Notera speciellt påpekandet om det negativa svenska inflytandet i form av till exempel 'svensk avundsjuka' och minskad hederlighet! (Redan år 1888!)

Men åter till Carl Axel Gottlund. Han föddes 1796 i Strömfors socken (fi. Ruotsinpyhtää) i närheten av Lovisa stad. Fadern av finsk bonde-släkt, och blev sedermera kyrkoherde. Modern, av svensk släkt, var lektorsdotter från Borgå. Vid denna tid var svenskan allena-rådande i bildade kretsar; Gottlund lärde sig där för aldrig att fullständigt behärska finskan.

1814 blev han student, och bedrev härefter matematiskt-naturvetenskapliga studier vid Åbo akademi. Året därpå började han intressera sig för den nationella väckelsen, och tog itu med att samla all slags poesi bland den finsktalande allmogen. Sommaren 1816 begav han sig till Uppsala för att fortsätta sina studier. Redan då hade han samlat en större mängd besvärjelser, äldre och nyare 'runor' (sånger), skrock, ordspråk och gåtor med mera än någon före honom. I Uppsala gjorde han bekantskap med bland annat Palmblad och Atterbom. År 1817 skrev han i Svensk Litteratur Tidning en mer än 90 spalter lång recension av Friedrich Rühns arbete 'Finland und seine Bewohner' (1809). Här kom Gottlund som den förste in på tanken att förena de finska runorna till ett enhetligt skaldestycke. Så skedde 1835, då Elias Lönnrot utgav 'Kalevala'. I sitt förord till Kalevala omnämner dock inte Lönnrot de insatser Gottlund gjorde i detta avseende.

Genom Rühns blev Gottlund intresserad av de kolonier av finnar sin fanns i Sverige och Norge. Att i Uppsala få riktigt pålitliga uppgifter om dessa finnar visade sig vara omöjligt. Han beslöt sig därför att själv söka upp dem, och den 27 juni 1817 begav han sig iväg på den i dagboken skildrade resan till Dalarna, Hälsingland, östra Värmland och Västmanland.

Efter en ny resa 1821, nu till västra Värmland och angränsande delar av Norge, stannade han till år 1826 i Uppsala. Därefter följde några år i Stockholm, där han sysslade med litterära arbeten, till exempel de 1828 respektive 1832 utgivna delarna av 'Otava eli suomalaisia huvituksia' (= 'Karlavagnen eller finska nöjen'). Denna bok, det första försöket till modern litteratur på finska, innehåller historiska, språkliga och arkeologiska artiklar, folklore samt dikter i både original och översättning.

1834 flyttar han tillbaka till Finland, där han 1839 blev lektor i finska vid Helsingfors universitet. Här utgav han bland annat en finsk översättning av Fredmans sånger och epistlar 1863-64. Han förblev lektor fram till sin död 1875.

Att resultatet av finnarnas petition år 1823 blev nära nog ett fiasko, torde icke till ringa del ha berott på Gottlund själv. Med sitt okonventionella uppträdande och sina högtflygande planer, sin förnumstighet och naiva självgodhet påminner han starkt om en blandning av Don Quijote, John Chronschoch och von Münchhausen. Hans fåfänga framgång måhända klart av följande, av honom själv lämnade skildring av sin haubitus (=klädsel, utstyrelse) under värmlandsresan:

'Det var måndagseftermiddag d. 6 aug. (1821) jag såsom en redan länge väntad gäst inträffade på Stafnäs prästgård. Jag glömmert aldrig, hvilken uppståndelse min ankomst väckte. I synnerhet blefvo prästgårdens fruntimmer helt och hållet förbluffade, då de fingo se mig. Det var ingen fin Uppsala-student, klädd i frack med franska handskar och kastorhatt. Nej annat slag! Försedd med pipskäggs och väldiga mustascher med spetsiga knävelborrar, bar jag på huvudet en mössa av hvit kasimir, med blåa snodder och blå list. Klädd i en tillsittande grön pigesch af fris, rikeligen utstofferad öfver bröstet med polska fransar och banderoler, gick jag omgjordad med ett gehäng, hvarvid hängde en f.d. rysk underofficers sabel, förvarväska i en balja af massiv mässing. Öfver ena axeln bar jag en ränsel eller en skjutväska, hvaruti jag, utom ammunition och skrivtillbehör, förvarade ett par rena skjortor, en ters- och piccoloflöjt m.m. Öfver den andra skuldran bar jag en lätt och snygg f.d. finsk officerskarbin, jämte ett större tyskt jakthorn af mässing. Dessutom bar jag i bröstfickan en revolver eller, rättare sagdt, en tvåpipig teraserol, hvilken dock ej syntes. Såsom resesällskap på vägen hade jag icke allenast den konstdresserade pudeln Saukko (hvars märkliga död, förvållad af annan man, inbragte 100 riksdaler, hvilken summa möjliggjorde utgivandet af Otava), utan hade jag dessutom tvänne stora raphönhundar, hvilka vore de första att storma in, om någon öppnade dörren. Jag måste således den tiden sett mera bussig ut, åtminstone - krigisk och martialisk.

Vidare kommentarer öfverfödiga.

Så över till dagboken. Bland en mängd intressanta sakuppgifter märks till exempel att Gottlund vid ett tillfälle stötte ihop med tvenne unga stintor. Om detta uttryck för kvinnor eller flickor säger han, att det uttrycks på varierande sätt i olika provinser, och exemplifierar med 'kulla' i Dalarna, 'grebba', 'stinta', 'jänta', 'tös' på Gotland, samt 'törsch'. Av hans fotnot framgår ej, var det sistnämnda vore gångbart - men är det inte 'störcha' eller 'stärcha'?

Vidare nämner han mesosten, som av finnar kallades mössoä. Om den kulinariska delikatessen hjortron yttrar han: '... hvilka slags bär här, liksom hos oss, benämnas under tvenne olika namn, hvarvid man afser deras grad af mognad. Såsom ännu hårda och röda kallas "myrbär" (muuramia) och såsom mjuka "mölton" (lakkoja).'

Under sina färder i finnbygderna passerade han Voxnan, vilken då var gräns mellan Färila och Orsa socknar och sålunda även - liksom nu - mellan Hälsingland och Dalarna. Så småningom kom han till Fågelsjö (fi. Volsyöni), som han beskriver som beläget på ett näs mellan Fågelsjön och sjön Tyckeln. Om byn har han följande att förtälja - Gottlund får själv komma till tals:

'Fågelsjö by hörer, märkvärdigt nog, till Mora församling i Dalarna, ehuru den till sitt naturliga läge borde tillhöra Sveg i Härjedalen, hvarunder det af ålder lydt. Hölpers anför att "det säges här i orten, att då Härjedalen lydde under Norge har denna mark tillfallit Mora, för något mansdråp, som en Härjedalsbo skall hafva begått på en Mora karl". Visst är det åtminstone att det är högst onaturligt, att detta byalag, som redan för 50 år sedan räknade fem åboer, skall tvingas, att såväl i civilt som ecklesiastiskt afseende höra till en församling, hvarifrån det af naturen blifvit skiljdt genom de otvetydigaste bevis. Härifrån räknas nemligen till Körkan (i Mora) icke mindre än 18 mil, man må då fara antingen den ena vägen eller den andra; ty man har härvid att välja mellan tvenne vägar, antingen genom Lillherdal och Älfdalen, eller genom Voxna och Furudal. Ridvägen, som (om sommarn) går genom Kvarnberg och Rosentorp på Orsa finnskog, räknar 14 till

15 mil, och med skidväg (om vintern) eller medelst d.s.k "fågelvägen", som sträcker sig gerad öfver skogen, skall det icke vara mer än 12 mil, hvarföre det ock någon gång händt, vid jul eller påsktiden - att hela byalaget, såväl män som kvinnor, både från Mora och Orsa Finnmarker, kommit skidande om vintern öfver denna långa ödemark och likt en lavin, som störtar utför fjellen, stormat till körkan, der det lågrat sig i närmsta byar, för att öfvervara båda helgdagarna, hvarefter denna karavan åter begifvit sig bort, och försvunnit i skogen, likt berättelsen om troll och stigmän i mythiska Sagan. Till en sådan körkresa, som ofta åtföljes av ett dussin lik i släptåg och ett tjog okristnade barn i teten, åtgår emellertid en hel vecka. Är det väl underligt om fordomdags de större poikarna surrade ikring och roade sig med klockstapeln?'

En blick på kartan bekräftar Gottlunds beskrifning av fågelsjöbornas vägval för att ta sig till Mora; inlandsbanan tillkom som kommunikationsled först en bra bit in på 1900-talet, och ännu senare än järnvägen nuvarande riksväg 81. Med 81:an överensstämmer ungefärligen den angivna rid- eller sommarvägen. I detta ödsliga land har man alltså länge levt nästan helt isolerat. Färdas man i nutiden inlandsbanan Orsa-Sveg, inser man snart, att det efter denna sträcka ännu finns nämligen enligt belägna boningar. Utan att närmare veta de exakta sträckningarna vid respektive vägval, verkar avståndsangivelserna stämma rätt bra. Och att det i denna bergiga terräng måste ha tagit sin tid att förfoga sig någon längre sträcka, kan också lätt inses. Jag har själv per trampelociped genomkorsat delar av denna stora folktomhet och kan intyga, att topografien känns i benen!

Intressant är Hölpers notering om hur Orsa Finnmark hamnat under Dalarna (och seder Gävleborg). Vore det inte på tiden att detta nordöstligaste hörn av Dalarna åtbördades Härjedalen och Jamtlands län?

Gottlund fortsätter: 'Alla de missförhållanden, alla dessa olägenheter och lidande, för vilka Fågelsjöfinnarne äro utsatte, i anledning af denna sin förbindelse med Mora, kunna lättare tänkas än beskrivas; och ungefär dylikt blir för-

hållandet emellan Orsa Finnar och dess moderförsamling, dit desse räknas 9 till 10 mil. Alla dessa Finnar hafva derföre förenat sig, och mer än en gång begärt att få utgöra ett eget kapellag och få sig en egen kyrka - helst under Svegs pastorat, men det svenska presterskapet har såväl häruti, som i mångt och mycket annat, ofta förbisett det andliga för sina timmeliga fördelar, och ifrat högt häremot.

Finnarnas vedermödor i samband med likfärder och dop skildrar han sålunda:

'...Finnarna bevisat huru de - sedan de flere veckor och månader förut varit tvungna att hemma i jorden gömma sina lik, eller bädda dem emellan granris att förekomma förruttelse - ofta sedermera nödgas klöfja de döda emellan tvenne hästar, eller släpa dem på en så kallad "finnbår" (ihopsatt av tvenne spiror), för att på ett afstånd af 8 till 11 mil skaffa dem i vigd jord; liksom å andra sidan deras barn ofta dels dogo unge, dels själve måste vandra till körkan, innan de erhöilo dop...'

I en not angående likforslingen berättar han att:

'Det skall t.ex. någongång hafva händt, att då man sålunda affärdat ett lik till kyrkan, så hade det vid framkomsten befunnits att liket försvunnit och kistan var tom. Annat stod härvid icke att göra, än att vända om och söka efter liket i skogen. Kusken, som hade sin plats på likkistan, har derifrån icke kunnat observera att vid någon af de många och ofta branta uppförsläporna hade liket glidit mot gafveln af den slarfaktigt ihopsplagna likkistan, som dervid lossnat, hvarvid liket skrunnit ur kistan.'

År 1757 fick ändå finnarna tillstånd att i Hamra by - 10 mil - från moderkyrkan - anlägga en begravningsplats. Något bönehus eller någon kapellkyrka fick de däremot inte, ty i såfall hade de måhända i för hög grad blivit skilda från moderförsamlingen. De fick alltså kyrkojord, men ingen kyrka. De tillåts emellertid att besöka Svegs kyrka, dit de hade 3 till 4 mil. Präster från Sveg betjänade dem med dop och vigsel, och besökte vantannat år Mora Finnmark för att, som Gottlund uttrycker saken:

'... såväl bespisa deras fattiga själar som att beskatta deras toma pungar.'

Då han omsider kom till Hamra, omförmälde han dess kyrkogård sålunda:

'Denna lilla plats af 24 alnar i kvadrat, hvaruti endast Hamra, Sandsjö, Tandsjö och Björkbergs finnars hafva rättighet att begrava sina lik, var inhägnad af stenmur, hvartill ingången var övertäckt med ett litet skjul, som tillika bildade ett förvaringsrum för likbåren... Jag förundrade mig icke numera att sjelfva kyrkogården saknade en kyrka, men så mycket mer förvånades jag, då jag såg, att denna gamla begravningsplats äfven saknade tecken af någon graf, eller något upprest kors. Gossen förklarade mig gåtan och sade, att icke är det heller meningen att här begrava lik, endast nedgräva dem under några veckor eller månader, sommartiden - inbäddade i vattenstänkta granqvistar, för att sedermera mot hösten släpas till Mora kyrka.'

Bland det intressantaste i Gottlunds dagbok är nog trots allt hans skildringar av vissa yttringar av det religiösa levernet i dessa gränstrakter mellan Dalarna och Härjedalen. Han börjar med att beskriva en något underlig kvinna i Fågelsjö:

Redan före min afresa hade denna besynnerliga kvinna förorsakat ett uppträde af en ganska löjlig natur. Ty under det jag frukostade med henne och de andre - kastade hon sig oförmodat upp på magen tvärsöfver en bänk, midt framför min näsa, och det med en häftighet att jag först trodde det hon fick en slagattack, eller stark magkramp; men fann sedermera, att det endast var en andelig paroxysm af religiös entusiasm, hvarunder hon förrättade sin morgonbön, utan att härvid låta störa sig af de andres spe och löje.

Jag fick sedermera höra, att hela denna Fågelsjö by varit, för någon tid sedan, mycket beryktad för denna läsaressekt, hvilken här på orten skall hafva väckt en sådan uppståndelse, att Presterskapet i Hälsingland sågo sig nödsakade att hitsända tvenne af sina yngre bröder, för att stilla detta oväsende. Men som desse unge män icke lära varit nog salfaste i den Heliga Skrifs läror, och dessutom icke här torde hafva väntat sig några kraftiga argumenter att öfverbevisas, blefvo de ganska snöpligen afspisade; så den sista villan blef nästan större än den första. Prosten i Mora måste derföre nu sjelf begifva sig hit, för

att bedja och förmana folket att afstå ifrån sina förvillelser. Han skall i trenne dygn haft här fullt att göra; i synnerhet hade det varit en karl, hvilken varit längre än alla de andre, den han haft ganska svårt att bekämpa. Förgäfvades hade Prosten erbjudit honom sin själ i underpant, om han ville afstå från sina förvirrade begrepp; men han hade endast svarat: 'Je tör int, je är redd du drar mig till helfvitet med dej'. Men om natten, då Prosten låg i sin bästa sömn, knackade någon sagta på hans dörr. Förskräckt för han (Prosten) upp, frågade hvem det var? Det var den länge, som nu hade ändrat sig och svarade: 'Je kommer till dej som Nikodemus om natten. Je jette lyde dej'. Dock vågade Prosten icke släppa Nikodemus i rummet, utan afspisade honom till följande dagen.

Beteckningen läsare avser de så kallade gammalläsarna, en starkt svärmisk, religiös riktning eller sekt, som speciellt runt 1700 - talets mitt fanns på flera håll i Sverige. Medlemmarna samlades till enskilda, ofta nattliga sammankomster, där man läste ur Bibeln och diverse uppbyggelseskrifter, sjöng, höll extatiska predikningar samt profeterande. Som tecken på att man 'fått nåden' ansågs de så kallade unders-drifterna, anfall av hysterisk art med konvulsioner och tungomålstalande. Sekten intog vanligtvis en avvisande hållning gentemot statskyrkan och andra myndigheter.

Rörelsen synes ha nått Lillhärdaal år 1769. Därvarande komministern Mårten Larsson Thunborg, född 1719, försökte först lugna oron, men rycktes snart med i rörelsen. Då dess läror snabbt tycktes breda ut sig, verkställde hans överordnade en undersökning, vilket ledde till en långvarig rättegång mot Thunborg och hans anhängare. Han vidhöll emellertid sin uppfattning, varför han till slut förklarades sinnesjuk, samt dömdes att minsta ämbetet och insättas på Härnösands hospital. Han avled dock 1775, innan interneringen han börja verkställas. Efter hans död avstannade så småningom rörelsen i Lillhärdaal. (Prosten i Undersåker, S Hellström, skrev för övrigt något som hette "Wälment föreställning til de i Lillhärdaal för swärmeri angifne personer angående deras så kallade under-drifter, uppenbarelser och sammankomster", Stockholm 1777)

Till Orsa Finnmark och Fågelsjö nådde dessa läror omkring år 1774. Prosten och kyrkoherden Anders Svedelius i Mora, död 1809, gjorde 1779 ett besök i dessa orter för att stilla oron, dock utan större framgång. På hösten 1780 reste dåvarande komministern i Mora, sedermera kyrkoherden i Orsa, Samuel Gezelius, död 1808, på biskopens i Västerås' uppdrag till dessa trakter. Han tycks ha lyckats rätt väl i sina strävanden, ty rörelsen avstannade sedan ganska snabbt. Hans utförliga reseberättelse är utgiven i Kyrkhistorisk Årsskrift, årg. 1905, sid 215 ff.

Den tragne läsaren må icke undanhållas ännu ett stycke berättelse från Gottlunds penna: 'Att folket här på orten (=Fågelsjö, anm.) är mycket superstitiöst och fallet att tro på det vidunderliga, kunde jag sluta af en berättelse, som mitt värdfolk anförde såsom den oryggeligaste sanning, och hvilken skulle hafva passerat för ungefär 40 år sedan i Östansjö by uti Lillhärdaals socken, hvarifrån både värdinnan och drängen voro hemma. I nämnda by hade nemligen funnits en flicka Karin Johansdotter, omkring 20 år gammal, hvilken jemte det andra slottetfolket hade lagt sig att sofva på Dipla ången, der de varit sysselsatta att berga hö; härifrån hade den onde bortfolat henne på ett högt berg, som i anledning häraf blifvit kalladt Näckenberg, beläget en half mil derifrån, uppå hvilket berg funnits en stor furu, som varit utan alla qvistar, endast med en krona i toppen. Här återfanns hon, efter ett dygn, opp i toppen på trädet. Och då man icke på annat sätt kunde få ned henne, nödgades en karl, benämnd Per på backen, med en hammare och stora jernspikar bana sig väg dit upp, hvarifrån han slutligen nedtog henne. Men hon var nu mällös, och kunde icke återfå tungomålet, innan man offrat fem plåtar till kyrkan. Hon var i början från sina sinnen, och kunde på flera veckors tid icke förtära något annat än vatten. Äfven Pastor Risler (sonen) hade hållit henne en vecka hos sig, utan att kunna förmå henne att njuta någon föda. Sedermera blef hon dock bättre, ehuru högst otidig i sitt tal. Denna flicka lefva ännu i denna dag, och vara ogift.'

Den Pastor Risler han här omtalar var Petrus Petri Rissler, född 1745 och död 1793, vilken var kyrkoherde i Sveg - vartill Lillhärdal då hörde - från 1779 till sin död. Även Rissler torde ha varit en bidragande orsak till att dåtidens prästerskap så småningom lyckades få bukt med den sekteristiska rörelsen.

Som 'slutkläm' på detta axplock ur dagboken kan här tillfogas den kommentar Gottlund själv gör till anekdoten om kvinnan och trädet: 'Då sådana historier finna trovärdighet än i dag, är det ej underligt, att Mora socken i gamla tider var beryktad för det stora Trulldoms väsendet i Dalarna.'

Stefan Halvarsson

Söcknar något att bevara ?
LÄN-KOMMUN KONTRA LANDSKAP-SÖCKEN
av
Per-Magnus

Några citat ur gamla nummer av JT angående begreppen landskap respektive län.

JT 2-82 ur en artikel av Georg Hansson: 'Folk skall tydligen hållas okunniga om de gamla kulturgränserna, landskapsgränserna.'

JT 1-81 ur en artikel av signaturen P-G: 'Det är landskapsgränserna som utgör de gamla naturliga, geografiska och kulturella skiljelinjerna. Länsgränserna är sentida storsvenskars skrivbordskonstruktioner.'

En tredje mycket läsvärd artikel i sammanhanget är Gunnar Nilssons, i JT 2-80, betitlad 'Landskapet, ett begrepp att värna om'. Jämtbröderna har tydligen genom åren haft en klar uppfattning om skillnaden mellan landskap och län, och det känns tryggt när till och med hemmapressens begrepp tycks vara synnerligen förvirrade. Man säger ofta Jämtland och menar då hela Jämtlands nuvarande län med det egna landskapet Härjedalen, en stor del av norra Ångermanland och en del av Hälsingland inkluderat! Man kan bara hoppas på en bättring!

Men hur är det då med de mindre enheterna i vår hembygd? Att de minsta enheterna är byn och gården är självklart, men mellan byn och landskapet? Att senare tiders märkliga elefanter, de så kallade storkommunerna, inte bör eller kan vara den minsta enheten för vanliga människor, står enligt min mening helt klart. Dessa har endast ökat avståndet mellan styrande och styrda på många olika plan.

Vad skulle då alternativten vara? De gamla tingslagen ter sig, åtminstone för mig, också de som alltför stora. Men om man tänker efter så finns det ju en helt enkel och naturlig enhet kvar, vilken också de flesta hembygdsföreningar har som grund, nämligen socknen.

Namnet kommer av det fornnordiska ordet, sockn = sökning, alltså benämningen på ett område vars innevänare sökte sig till samma kyrka. I de gamla socknarna fanns ett betydande självstyre som sköttes av sockenstämman. År 1862 blev socknen både en kyrklig och borgerlig primärkommun. Från och med 1952 har ordet socken och församling samma betydelse.

En karta med landskapen Jämtlands och Härjedalens socknar visas på motstående sida.

'Per - Magnus'

Förkortningsförklaringar:

- Gåx. = Gåxsjö
- Borgv. = Borgvattnet
- Näs. = Näskott
- Asp. = Aspås
- Rö. = Rödön
- Ky. = Kyrkås
- Bru. = Brunflo
- Lo. = Lockne
- M. = Marieby
- Su. = Sunne
- ÖS. = Östersund
- Fr. = Frösön
- Ma. = Marby
- N. = Norderön
- Matt. = Mattmar
- Mör. = Mörsil
- Hack. = Hackås
- Ä. = Asarna
- Överh. = Överhogdal
- Älv. = Älvros

John Andersson

MORBROR JOHN
Rättelse angående artikel i
Jubileumsskriften till Jämtamots
70 års jubileum

I artikeln om Jämtamots första styrelse 1915 av Nils Sjölander har en rad på sidan 144 fallit bort. Det som försvunnit är följande: 'Vice Ordförande Jur.Stud. John Andersson'. Efter påpekande av dennes systerson, broder John MARTIN Berghe boende i Uppsala, så passar JT-redaktören på att ge John Andersson upprättelse för detta misstag. Genom systersonens försorg så kan JT-läsarna få veta lite mera om personen bakom bilden på sidan 146 (i jubileumsskriften).

JOHN Nikolaus Andersson föddes i Bräcke den 14/12 år 1887. Efter mogenhetsexamen vid Östersunds högre allmänna läroverk i maj 1908, gjorde han rekryten vid dåvarande I 23 på Frösön. Från och med 1909 engagerade han sig bland annat i Bräcke Skyttegille. År 1912 styrde han sitt steg till Uppsala för att läsa juridik. Han avslutade sina studier 1915 för att börja arbeta inom fångvården, bland annat på den beryktade Långholmen. 1917 tog han sig namnet Ehrgård, där gård antas anspela på hemgården i Bräcke. Han övergick efter ganska kort tid från arbetet inom fångvården till Riksräkenskapsverket, där han arbetade som revisor intill sin alltför tidiga död 1929, blott 41 år gammal. Alltjämt trogen sin hembygd, ty han ville bli begravd hemma, i Bräcke.

Förutom engagemang på skyttebanan och i Jämtamots bildande, var han i övrigt idrottsligt intresserad, spelade fiol och piano samt var aktiv inom teatersällskap. Martin Berghe tilllägger: - Morbror John tog examen 1915 och började omedelbart arbeta, därför innehade han posten som vice ordförande (nuvarande hövding) endast under vårterminen, och efterträddes under höstterminen av Olof Behm.

Och de gamla rullarna, Uppsala Universitets matrikel höstterminen 1915, talar sitt tydliga språk: 'Examen till K.Maj:ts kansli 1915 29/5 J.N. Andersson Norrl.'

IRLÄNSK RESA, SOMMAREN 1980

av
Gunnar Nilsson

Det regnar hårt mot bussfönstret. Genom diset skimtar det gröna landskapet. Berg och kullar, ångar och små samhällen med posten, kyrkan och puben längs en krokig gata tvärs igenom. Två vita husrader i det gröna. Det röks här och var bland passagerarna, mestadels blekt glåmiga ansikten. Cigarrettröken ringlar mot taket, sprider sig kring och klibbar slutligen fast i inredningen. Askkoppar saknas. Lämnade denna eftermiddag buss- och järnvägsstationen i Galway med norrgående landsvägsbuss. Vad som förorsakade bussens avgång vid denna tid vet ingen. Tidtabellen är mest för syns skull här på västra Irland.

Det har nu regnat dagligen en vecka, och denna dag från morgon till eftermiddag. Men gräset grov och glimrar grönt. Varmt är det natt som dag, men aldrig hett!

På busstationen sprang nunnorna kring varandra, med sina tunga väskor i hand, kryssande mellan vattenpölarne - en slag nunnornas vaktavlösning.

Men nu är bussen på väg norrut, öster om Lough Mask. I en korsväg stannar bussen och jag stiger av i duggregnet. Liftande med en svartklädd prästman i yngre medelåldern anländer jag framåt eftermiddagen till Tourmakaedy, vid norra stranden av sjön. Här tillbringas veckan i tält nere vid en stenbrygga i byns utkant. Under dagarna står jag på stranden sysselsatt med spö och rev. Kvällarna tillbringas på puben, byns medelpunkt och hjärta, beläget i samma hus som handelsboden. Här handlar jag mjölk, bröd och tomater; min basmat förutom öl, fisk och cigaretter. Pubhuset har tak av korrugerad plåt som regnet smattrar ihärdigt mot om kvällarna. Bakom bardisken står en blekfat fräknig gosse, jämte en flicka, mager och tanig; bägge i nedre tonåren. För unga att dricka öl håller den vuxna menigheten byns ungdom under uppsikt bakom bardisken.

En sen eftermiddag får jag lift från affären. Det skymmer. Två irländare och jag i en liten bil. 'Sätt av mig vid avtaget till bryggan', säger jag. Bilen kör och mörkret faller. Vi passerar avtaget. Efter någon minut ber jag att få kliva ur. Där jag stiger ur bilen löper vägen tätt utmed sjön. Några vita stenhus hakar utslängda uppe inunder sluttningen och på nersidan vägen får jag se ett litet vitt stenhus med halmtak. Stilla betraktar jag den lilla byggnaden mot en fond av mörkt vatten och askgrå moln. Det är uppehållsväder nu, men på sjön går vågorna med skum i den hårda vinden. Vattnet tonar dunkelt bort i fjärran och inga ljus syns tvärsöver sjön.

Under mitt granskande av den vita fasaden faller blicken på en målad träskylt vid sidan av dörren. 'Licenced to sell wine and spirits'. - En pub? Misstroget betraktar jag det låga huset med halmtaket. - Ett fönster med stängd lucka för. - En grusad gårdsplan. - Ser mer ut som ett hembygdsmuseum! - Eller? Jag beslutar mig för att pröva dörren: låst. Knacker sedan två gånger. En röst inifrån svarar: 'Oh, let him in Paddy'.

'Paddy', tänker jag och hör låset skramla. En mager rödbrusig man i keps och sliten kavaj plirar mot mig. Jag kliver över den höga tröskeln, in på ett stenlagt golv i ett rum utan innetak. I bakre gavelväggen är en öppen spis, men ingen eld. Rummet mäter en 5-6 meter i kvadrat. Ur den öppna dörren mitt emot spisen lyser det och dit följer jag Paddy i hämlarna. Bakom disken som löper tvärs igenom rummet någon meter från gavelväggen vandrar den bukige pubvärdens med ett solkigt förkläde om magen. Han brummar litet mot Paddy och så tittar han upp mot mig.

'Good afternoon sir', hälsar den bukige, tor-kande ett glas med en trasa. 'Good afternoon. Pint of Guinness, please', replikerar jag. En pint sätts fram. Paddy ifärd med att avsluta sin pint, inleder nyfiket ett samtal: 'Turist jasså, jaha. Kommer från? På så sätt. Nehej, inte många katoliker i Sverige, några procent ja. Så synd då. Och jag själv? Protestant? Ja, ja, född sådan'. Jag får det till att Paddy accepterar mig som protestant och vi fördjupar vår bekantskap över ytterligare pint av den bruna drycken. Guinness, denna porter som liknar en blandning av hästträck och urin flödar över hela nationen, drickes utan brådska; och härav blir irländaren bukstinn och trög.

Bartendern fyller sejdlarna till hälften, låter så träcket sedimentera, varefter glaset fylls upp. Skummet på toppen är hårt och brunt. Långsamt sörplar vi i oss den mörkbruna vällingen. Det är gott. Paddy och barmannen löser världsproblemen - krig, fasor och elände. 'The man above, the man above wants war', mumlar bartender. 'Oh yes, he does', bråker Paddy med tunn stämma. Deras gemensamma svar på frågorna om världens elände och kommande öden är därmed formulerad: Gud vill ha krig.

Paddy tänder en cigaret och bjuder mig en. Vi röker under tystnad. En efter en bankar de på dörren och kliver in - en fem stycken karlar. Varsin pint Guinness beställes och drickes ur. Paddy lämnar de församlade byamännen ett sammandrag rörande min bakgrund och gärning på den gröna ön. Efter en nödtorftig granskning av min främmande uppenbarelse av-viker herrarna - Paddy förutan, till rummet med stengolv. Här tänder barmannen upp spisen och runt ett lågt bord slår man sig ner för ett parti kort.

Den känslan av överklighet jag förnam redan då Paddy öppnade dörren blir alltmer påtaglig. Kontrasterna mot plåtskjulspuben med den blekfeta gossen är alltför stor. Detta liknar i stället ett slag idealiserat turistbroschyrsgemyt som inte finns! Men här bor ett Irland, kanske ett som svunnit, eller hastigt dör bort. Ingen TV-apparat, inga lysande kranhuvuden med ölreklam, ingen cigarrrettautomat och ingen jukebox. Barmannen torkar glas, kortlapparna smäller mot bordet och Paddy är nära att somna med den glödande fimpen i munnen. Han vaknar till och fimpar, mumlar något och vinglar till en aning. Han bär den undernärda alkoholistens hela prägel. Jag är på väg ut. Värmen och mörkret omsluter mig som en kappa. Från stranden hörs vågorna slå. Det är natt i Tourmakaedy i grevskapet Galway, republiken Irland.

Gunnar Nilsson

KOM IHÄG ATT FORMULÄRET
MOT BLANKETTRASERIJET SKA
IPVILLAS I FEM EXEMPLAR.

SNORRE STURLASSON OCH JAMTLAND

av
Bo Oscarsson

På 760-talet flydde från Sparbu i Nord-Trøndelag en hövding som hette Kjettil (Kettil) Ånundsson. Han flydde från sin hemtrakt med mycke folk och få, därför att de inte längre kunde leva i fred och trygghet. Hövdingarna stred inbördes och det var en mycket orolig tid i Trøndelag. Kjettil drog då med sitt folk österut över Kölen för att finna ett nytt land. När de nådde fram till den sista stora höjden och Storsjöbygden öppnade sig såg det för folket från Trøndelagen ut som en platt, grön pannkaka med silverinläggningar av vatten. Ett mycket 'jamt' land enligt trönderska förhållanden. Landet kallades därefter för Jamtland och Kjettil under resten av sin levnad för Kjettil Jamte, och hans ättlingar till dags dato för Jamtar.

Så förflöt ett århundrade och nya oroligheter uppstod i Norge. Den mäktige hövdingen Harald Hårfager höll på att bemakta sig hela Norge med våld. Först lade han under sig Trøndelag och utgick sedan därifrån för att krossa allt motstånd. De besegrade fick två ting att välja på, antingen att bli hans män eller bli avrättade. Enda vägen var att fly! Då flydde många dels västerut över havet till Island, dels österut över Kölen till Jamtland, som redan delvis var befolkat av nordmän, Kjettil Jamtes ättlingar. Nu kom alltså den stora invandringen, som lade grunden till bonderepubliken Jamtland. Efter år 874, då Harald Hårfager lagt under sig hela Norge, var Jamtland samlat. Samlingen har som synes skett av folk som lämnat sin kära hembygd för att bygga upp en ny framtid i frihet och oberoende i ett jungfrueligt land - Jamtland.

Källan är Snorre Sturlasson, islänningen som skrev ned Norden historia. Mer än sjuhundra vintrar har passerat sedan Snorre upptecknade dåtidens muntliga tradition till det han kallar sagor. Dagens allmänna betydelse av 'saga' som fiktivt joller för barn, har kanske lagt grunden till att så många närmar sig Snorres verk med skepsis - inte minst forskare. I gammal svenska har saga den riktiga betydelsen, inom exempelvis juridiken: ledsaga, domsaga et cetera.

SNORRE STURLASSON

Snorres sagor är historia. En historia skriven 700 år före oss. Minst 28 släktled har passerat sedan dess. Intet av det Snorre visste skulle idag varit känt om det inte kommit på pränt. Ungefär samtidigt kom också lagarna på pränt. Lagar som brukats i århundraden utan att ha dokumenterats i skrift. Hur kunde detta var möjligt? Jo, till lagman kunde endast utses den man som bevisligen lärt sig lagarna ordagrant. Här rörde det sig om en specialinriktad färdighet som uppövats och satts i system. För att använda ett modernt ord, memorering. Har någon lärt sig 50 psalmverser så kan denne betydligt snabbare plocka fram dem än den som först måste slå i registret för varje psalm och sedan bläddra fram respektive, och sedan kanske med viss möda läsa innantill en svårbegriplig text. Det man en gång lärt, krävs ingen energi att behålla och är sedan lättillgängligt under livstiden. Så var det med på Snorres tid och tidigare. Kunskaper traderades muntligt. Man hade säkert en väl utvecklad teknik för inläring, till exempel av kunskaper för lagmannämbetet. Därför är Snorres sagor inga sagor i vår bemärkelse, utan ren historia.

Det historieforskarna hängt upp sig på är att det inte finns så kallade 'belägg' för vad Snorre skriver. Från den kanten vill man ha skrivet papper, ett dokument, helst flera, från olika håll, som berättar om samma sak som Snorre, utan att det minsta bekymra sig om att man rör sig i en tidsepok där det talade minnet var allenarådande och vetenskapligt. Det skrivna minnet var bökigt och tidsodande att arbeta med, dessutom kunde det inte förstås av alla, vilket det talade språket kunde!

Den dåtida, folkliga skriften - runskriften - användes främst till inskriptioner på monument som runstenar, och ibland på ägodelar. Det skrivna minnets epok infaller först sedan kristendomen trängt igenom i NÖrden och det latinska alfabetet, bläcket, gåspennan och kalvskinnspapperet blivit allmänt. I den tiden föddes Snorre Sturlasson, år 1178. Han fick växa upp i det skrivna minnets epok, men ännu var det talade minnets tid starkt levande. Snorre insåg säkert att en stor förändring var i antågande, och att det muntliga minnet höll på att gå under. Hans idé att nedteckna det historiska skeendet så långt det mänskliga minnet kunde blicka, var en sådan dignitet att hans personliga insats i denna sak kommer att vara den främsta för all tid. Genom Snorre får vi direkta inblickar i vikingatiden och medeltiden, inte bara det historiska skeendet utan minst i lika hög grad i människornas vardag.

Utan Snorre Sturlassons epokgörande insats skulle det idag varit omöjligt att få någon klarhet i Jamtlands äldsta historia. (Med Jamtlands äldsta historia menas här tiden från 700-talet till 1100-talet.)

Bo Oscarsson

LIVETS MENING - KAMS

fritt ur hjärtat

Kams-Franz

Jag har blivit ombedd att avslöja mina recept på Kams.Kams är egentligen väldigt lätt att laga till. Därför är det troligt att Kamsen har mycket gamla anor i Jamtland. Hur gamla är svårt att fastställa, men eftersom mjölk ingår som en väsentlig beståndsdel är den i alla fall inte äldre än kon! Sakerligen har också Kamsen föräldrats till den delikates: som den idag är.

Hur tillagar man då denna läckerhet? Kajsa Warg skrev 'Man tager vad man haver och gör därav en deg'. Just denna enkla mening sammanfattar en hel del av Kamsen filosofi. Den enklaste Kamsen, som förövrigt serverades med stor succé på Jamtpuben under jubileumsveckan, tillreds enligt följande:

En skvätt mjölk
En dutt vetemjöl
En ddsduttar kornmjöl,
eller så mycket att det blir en deg
Lite salt
(ddsk - förkortning av dubbel-dusk)

Knåda samman till en ganska hård deg, form degen till knular och koka i vatten tills de flyter upp.

Som ni märker ett mycket enkelt recept som inte förutsätter några förkunskaper i fasta kroppars densitet (vikt-volym förhållande). Det är min uppfattning att Ur-Kamsen måste ha sett ut på det viset. Kanhända att man använd vatten istället för mjölk, men då är det inte längre frågan om tillredning av Kams utan snarare kokning av mjöl.

Alltefter utvecklingen gått framåt har man kommit fram till följande Kams-recept:

1 liter mjölk
1 dusk rårivna potatisar
250 gram messmör
3 deciliter vetemjöl
1 liter kornmjöl eller så mycket
att det blir en deg

Knåda samman till en ganska hård deg, forma degen till knular och koka i spadet som blir kvar sedan man tagit upp ostmassan ur ostkokningsgrytan. Väl initierade personer

känner till att detta spad senare kokas till messmör, så skillnaden gentemot att koka i vatten är avsevärd. Detta recept räcker till en dryg dusk Kamsar.

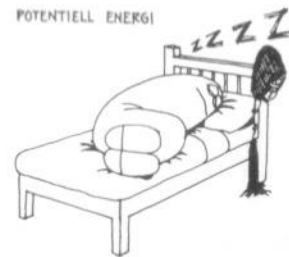
Hur många personer detta sedan räcker till varierar med ett beroende knutet till den så kallade KamsLustVariabeln, förkortat KVL. Denna varierar mellan en 100%ig kamslust hos en erfaren kamsätare, ner till 5-10% för en skeptisk nybörjare. Förutom variationer i ingredienserna förekommer det dessutom skillnader i KamsKroppsKonstitutionen, KKK. Den kan dels plattas ut till potatisbullsliknande plättar, men vanligare är att den formas till en boll av en bandybolls storlek och späckas med fläsk, så kallad 'feitkams'.

Serveringen av denna läckerhet måste ske med mycket fett. Enklast är att slå över skirat smör eller flott, men jag har bland annat ätit Kams och Flötgröt. Man serveras som regel också messmör direkt på tallriken. Nu kanske någon invänder 'Ska det vara så mycket messmör?'. Då vill jag påpeka att för det första är det helt frivilligt, och för det andra är det inte bara för smaken som messmör tillsätts. Alla som någon gång konsumerat stora mängder messmör känner dess stundom brutala effekt på matsmältningsapparaten, beroende på sin fenomenala förmåga att bilda gas. Detta får till följd att kamsdegen blir synnerligen porös. Är man mindre förtjust i messmör kan ett knep förmedlat av kamsexperten Nils-Erik Sjölander användas: byt messmör mot bakpulver!

Slutligen några råd till den oerfarne kamskokaren. Degen blir ganska hård innan den går att forma utan att klissa fast. Dessutom har den en färg som påminner om kall aska. Råds icke, väl kokad och klar är det en njutning att äta äkta Kams i vilken form det än är.

POTENTIELL ENERGI

ARTUT

Läkaren till den gamle översten: - 'Vi kan konstatera att översten har vatten i knäna.

- För bövelen! Vatten har jag aldrig druckit. Det måste ha slunkit ner när jag borstat tänderna.

HEJ PÅ DEJ DU!

En man köpte en papegoja och ville att den skulle lära sig säga "Hej på dej, du!" Men hur han än försökte fick han den inte att säga så. Till slut tröttnade mannen, och försökte en sista gång:

- Säg "Hej på dej, du!"

Papegojan sa fortfarande inget, mannen blev arg, tog struptag på gojan och slängde in den i höns huset. När han senare på kvällen kom dit fick han uppleva följande.

Papegojan höll det sista levande hönsset om halsen och skrek: - Säg "Hej på dej, du!"

Sundsvalls
Kokkonen

- Det är väl inte så konstigt att kloakrättorna trivs i den stan!

- Bröder, visserligen utan luva och nål men med välfyllt kamfor vill jag uttala det magiska ordet 'Handöl'. Min långa levnad har lärt mig att det inte bara är en ort, utan i lika hög grad en nödvändig fras för ett rikt och meningsfullt sällskapsliv:

- HANDÖL !

NÖJEN

Dagens Nyheter 1985,
När och Nytt

Kommunala versbrev

I Strömsunds kommun i Jämtland kan man skriva på vers till gatukontoret, och till råga på allt få svar på vers, rapporterar Åke Lidzell för NoN.

Birgitta och Håkan Wiklund i Hammerdal fick en vattenskada i källarvåningen och skaldade sålunda, förskräckta över den kanslivenkska som mötte dem i samband med skadeanmälan:

Det hände sig uti Hammerdals by
att "pumpen" på pumpvägen
troligen redan i lördags
slutade gny
På söndagsmornen vi vaknade,
steg upp och stördes,
ett bubbel ur källarens
gotobrunnar hördes... osv.

Brevet hamnade hos driftsingenjör Rolf Rubensson, som dels fixade ersättning och dels skaldade ett svar:

Bäste Wiklunds, vi tackar
för brev
rätt länge sen någon
till nämnden skrev
med avloppsvatten
långt upp efter bena
och ändå har versfötter
som är så rena... osv.

Sedan följde flera lustiga verser och så en viktig slutkläm:

ersättning får för källare därmed
Hälsningar Strömsunds
tekniska nämnd.

Biljard

- BÖRJA
MOTIONERA?
JAG?

VAD KONSTIGT HAN PRATAR,
HAN MÅSTE VARA EXPERT.

En handelsresande ringde till en annan:

- Kommer du ihåg den där gången när motorn stannade ute på en öde landsväg och vi fick gå tills vi kom till ett hus och där fanns en änka som vi övernattade hos?

- Jo...
- Du var väl händelsevis inte inne... hm... i hennes sovrum?
- Jag hade tänkt berätta för dej...
- Du uppgav väl händelsevis inte mitt namn?
- Näja, du förstår att jag... hade tänkt...
- Spelar ingen roll - änkan dog för en tid sedan och testamenterade alla sina pengar till mej.

Östersunds Posten den 24/12 1984

Kloakrättorna dyker upp i Sundsvall igen

SUNDSVALL (TT)

Fler och fler kloakrättor hittas i Sundsvalls kommuns avloppsreningsverk och pumpstationer.

Under närmare 80 år har rättorna varit i det närmaste utrotade, men har nu börjat dyka upp igen på flera platser.

Inberäknat svansen mäter rättorna cirka en halv meter.

Det är ännu inte klarlagt varför rättorna ökat så mycket i antal.

Reds. kommentar: Kloakrättorna kanske är ett lokalt inslag i julfirandet?

Trubaduren, med mera, Hans Peter Burman
i färd med att traktera några av de
instrument han så eminent behärskar.
Den utlovade skärskådningen av
'Hardda vore nog' kommer i full mundering
i nästa JT. I väntan på den så bör var och
en låta stereoapparaterna gå för fullt så
att även grannarna får förmånen att lyssna
till god musik!

M.R. (Mab) Östlund